

TEXT TILL POWERPOINT OM ANTIKENS ROM

FÖRE ANTIKEN: Den första europeiska högkulturen var den Minoiska kulturen på Kreta som växte fram under 2000-talet f.Kr. Öns geografiska position gjorde handeln med närliggande civilisationer skapade förutsättningarna för denna utveckling (tillsammans med ett välutvecklat jordbruk, en stor flotta samt tillverkning av stora amforor). På det grekiska fastlandet (Peloponnesos) så kom en annan högkultur att utvecklas under 1600-talet f.Kr – den Mykenska. På 1200-talet f.Kr hade Mykene skaffat sig sjöherravälde i regionen. De mykenska härskarna utnyttjade detta genom att försöka expandera sin makt i riktning mot Mindre Asiens västkust (ungefär sydvästra Turkiet idag), där den främsta staden hette Troja. Striderna som följde har lämnat stoff till legenden om det trojanska kriget (Iliaden och Odysséen). På 1200- och 1100-talen, efter det trojanska kriget, trängde olika grekiska stammar ner från norr och invaderade halvön Peloponnesos. Den ledande stammen var dorerna, ett krigarfolk som anlade Sparta och Korint som nya huvudstäder. Den doriska invasionen lämnade Mykene i ruiner. Detta startade den ”**mörka tiden**” som kom att vara fram till 700-talet f.Kr – då anses den period som vi kallar Antiken ha startat...

ANTIKEN: Ca 700 f.Kr till slutet av 400-talet e.Kr.

VARFÖR DESSA ÅRTALSGRÄNSER? Epoken börjar med de olika grekiska och italienska stadsstaternas grundande och första spridning under arkaisk tid omkring 700 f.Kr. (Grekisk kultur – bl.a. berättelsen om det Trojanska kriget spreds – bland annat Iliaden och Odysséen) och avslutas med Västrops fall år 476 e.Kr. Därefter följer den tidiga medeltiden.

ROMS GRUNDANDE: Enligt legenden grundades staden Rom (Roma på latin och italienska) den 21 april **753 f.Kr.** av tvillingbröderna Romulus och Remus, vilka hade blivit uppfödda av en varginna och sedan vuxit upp hos herden Faustulus. Efter att ha slagit ihjäl sin bror blev Romulus enligt legenden den första av Roms kungar. Rom var under hela kungatiden ett av många maktcentra i området, och inledningsvis klart mindre, svagare och dominerat av de etruskiska grannarna. Beteckningen kungarrike speglar inte helt samhällets karaktär, som av den nutida romforsaren Mary Beard beskrivs som "*en värld av hövdingadömen och krigarband, inte av organiserade arméer och utrikespolitik*". År 509 f.Kr fördrevs den sista etruskiske kungen. Rom gjordes till republik, en stat där folket valde sina ledare.

ROMERSKA REPUBLIKEN UTVIDGAS OCH BLIR ETT KEJSARDÖME: Genom att besegra en rad andra småstater lade romarna under sig hela Italien. Men det var först efter de tre långvariga krigen (de Puniska Kriget) mot den nordafrikanska feniciska handelsstaden Kartago, mellan 264 f.Kr och 146 f.Kr, som Rom blev en stormakt. Därefter införlivades det ena området efter det andra till det växande romerska riket som nu var den dominerande makten i Medelhavsområdet.

En populär härskarmetod som Romarna använde sig av var ”*Divide et Impera*” (Söndra och härska). Romarna skiljde mindre stammar från varandra, så att dessa kunde bekämpas en och en i små grupper istället för i en samlad enhet och slöt fördrag med stammarna var för sig för att på så sätt undvika att deras olika intressen sammanföll. Samtidigt brottades Rom med stora inrikespolitiska problem som resulterade i ett långvarigt politiskt kaos. De många åren av krig och erövringar hade lett till stora ekonomiska och sociala problem i Italien. Flera inbördeskrig avlöste varandra där olika fältherrar stred om makten. På 40-talet f.Kr lyckades Julius Caesar med folkets och arméns stöd att göra sig till enväldshärskare. När han sedan lät utropa sig till diktator på livstid mördades han av sina politiska motståndare i senaten som ville bevara det republikanska styrelsesättet. Efter att Caesar hade mördats 44 f.Kr utbröt ett långvarigt och blodigt inbördeskrig.

Kriget slutade med att Caesars adoptivson Octavianus gjordes till ensam härskare och Roms förste kejsare. Han är mest känd under hederstiteln Augustus. Den politiskt turbulenta republiken då romarriket styrdes av en senat var därmed förbi. Nu inleddes istället en ny tid då det romerska riket styrdes av enväldiga kejsare. Augustus tog kontroll över hela armén och stärkte centralmakten i Rom. Det blev inledningen till en fredlig period (31 f.Kr. – 180 e.Kr. – **PAX ROMANA**) med blomstrande handel och växande välfärd. Romarna fortsatte emellertid att utvidga sitt imperium, särskilt i Västeuropa där romersk kultur och romerskt stadsliv spreds till trakter som tidigare haft en mer lantlig prägel. Romarriket nådde sin största utbredning på 100-talet e.Kr. Därefter började romarriket knaka i fogarna. De romerska kejsarna övergick då istället till en mer defensiv politik och befäste stora delar av imperiets vidsträckta gränser.

ROM - SAMHÄLLSKLASSER: I republiken Rom så var det storgodsägare och en del rika stadsbor som hade makten. Dessa kom att kallas ”*patricier*”, ett ord som är släkt med latinets pater som betyder ”*fader*”. I folkförsamlingen stiftade patricierna sina lagar och dömde. Där hade de olika rösträtt beroende på hur rika de var. De rikaste hade flest röster, men betalade också mest i skatt och stod i främsta ledet i hären. Makten låg hos senaten som styrdes av två folkvalda konsuler. För att bli invald i senaten krävdes nämligen att personen i fråga ägde en stor förmögenhet. Medlemskapet i senaten ansågs därför som mycket exklusivt och statusfyllt. Det fanns också en folkförsamling som valdes av folket, men den hade inte så stor makt. Det vanliga folket kallades ”*Plebejer*” (eller ”*Plebs*”). De var framförallt köpmän, hantverkare och arbetare. De ägde ingen jord men var fria medborgare. Plebejerna var många gånger fler än patricierna vilket kom att leda till inbördes motsättningar. Längst ned på samhällsstegen stod slavarna som inte hade någon makt alls. Slaveriet i den romerska republiken och det romerska kejsardömet fick stor ekonomisk betydelse. Slaveriet var så utbreddt att flertalet historiker anser att det romerska samhället blev helt beroende av slavarbetskraft för att fungera. Enbart i nuvarande Italien beräknas antalet slavar ha varit flera miljoner redan under senrepubliken runt år 100 f.Kr. Så även om slavarna inte hade någon makt så var slaveriet en stark ekonomisk faktor som innebar makt... År 31 f.Kr inleddes den s.k. kejsartiden då romarriket hädanefter styrdes av enväldiga kejsare.

DET ROMERSKA RIKET – EN HÖGKULTUR: Vad är det då som får oss att räkna Antikens Rom som ett samhälle som skiljde sig från andra vid denna tid? Romarna förde det grekiska arvet vidare till den europeiska civilisationen. Men de förde även med den romerska kulturen som i mångt och mycket var helt unikt i sig självt. Av romarnas egen kultur, som beundrats och satt sina spår, förtjänar främst följande delar att nämnas:

Byggnadskonst: Romarna var duktiga ingenjörer och arkitekter. Runt hela romarriket byggdes arenor och amfiteatrar med plats för tusentals åskådare; palats och tempel - ibland med kupoler; broar och akvedukter med valvspann; och tusentals mil med stenbelagda vägar. En stor del av deras byggnader, broar, akvedukter och vägar finns kvar än idag.

Statskonst: Romarnas politiska institutioner har gett upphov till många ord som vi använder idag. Till exempel republik, senat, konsul, veto, diktator, kejsare och så vidare.

Rättsväsendet: Den romerska rätten blev grunden för det europeiska rättssystemet. Många av våra lagar kommer därifrån.

Den kristna kyrkan: År 391 gjordes kristendomen till romersk statsreligion. Den kristna kyrkan med påvedömet har därmed sitt ursprung i romarriket. Kyrkans språk, latin, blev för lång tid framåt ett europeiskt internationellt språk som användes inte bara i kyrkliga sammanhang utan också i all intellektuell verksamhet, till exempel vid universiteten runt om i Europa.

Tanken på ett europeiskt kejsardöme: Det västromerska riket gick visserligen under till slut, men tanken på ett stort och enat europeiskt kejsarrike - imperietanken - levde kvar under århundraden. År 800 lät den frankiske kungen Karl den store påven kröna honom till romersk kejsare. Lite senare, år 962, var det den tyske kungen Otto den store som återigen, av påven, kröntes till kejsare i det romerska riket av tysk nation (Det första ”*tyska riket*”).

ROM – DESS NEDGÅNG OCH FALL: Under 200-talet e.Kr började det romerska imperiet få stora yttre och inre problem. Dess gränser ansattes hårt av fientliga grannfolk. Samtidigt fungerade inte längre den inhemska ekonomin tillräckligt bra för att upprätthålla herraväldet man skapat under de föregående århundradena. Situationen förvärrades ytterligare under 300-talet. Kristendomen uppstod i Iudaea (ungefär nuvarande Israel-Palestina) som var en provins i det romerska riket vid Medelhavets östra kust (se karta). I början av 300-talet tillät Kejsar Konstantin de kristna att praktisera sin religion i romarriket och i slutet av århundradet gjordes kristendomen till romersk statsreligion. Under 330-talet flyttade kejsar Konstantin rikets huvudstad till Konstantinopel (nuvarande Istanbul) som han låtit bygga ut. Och i slutet av 300-talet (395 e.Kr) beslutades att dela romarriket i två delar - det västromerska riket med Rom som huvudstad och det östromerska riket med Konstantinopel som huvudstad. Det stora romarriket hade då sedan lång tid befunnit sig i kris. Men den östra delen av imperiet var mer livskraftig med tätare befolkning och bättre ekonomi. Det visade sig när de germanska folkvandringarna ökade i omfattning under 400-talet. Medan Östrom stod emot anstormningen saknade Västrom kraft att försvara sig. Den västra delen av romarriket var mer utsatt för fientliga angrepp än den östra delen och dukade snart under. Vid slutet av 400-talet hade det västromerska riket upphört att existera.

År 476 e.Kr. avsatte germanen Odovakar den siste västromerske kejsaren – Romulus Augustulus och utnämnde sig själv till kung över Italien. Det västromerska riket hade därmed upphört att existera. Detta brukar markera slutet på den antika epoken. Romarriket hade då funnits i nästan 1000 år. Det östromerska riket, eller det bysantinska riket som det också kallas, skulle bestå i ytterligare tusen år fram till dess att Konstantinopel erövrades 1453 och införlivades i det Osmanska riket.